

Hatice DAYILAR*
Fatma Nevin ŞİŞMAN**
Zeynep ADA***
Yelda CANDAN DÖNMEZ****

*Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, İzmir
**Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü
*** Lüleburgaz Devlet Hastanesi Kalite Birimi
****Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Cerrahi
Hastalıkları Hemşireliği

Yazışma Adresi:

Hatice DAYILAR
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Atatürk Eğitim ve Araştırma
Hastanesi, Genel Cerrahi Kliniği, İzmir
e-mail: h.dayilar@gmail.com

Geliş Tarihi: 15.12.15

Kabul Tarihi: 02.03.16

EGE KLİNİKLERİ TIP DERGİSİ
Cilt: 54 Sayı: 1 Nisan 2016
Medical Journal of Aegean Clinics
Vol: 54 No: 1 April 2016

Mastektomili Hastalarda Beden Algısının Benlik Saygısı Üzerine Etkisinin İncelenmesi

Investigation of Effect of Self-Esteem of Body Perception in Mastectomy Patients

Öz

Bu çalışmada mastektomili hastalarda beden algısının benlik saygısı üzerine etkisinin incelenmesi amaçlandı. Tanımlayıcı tipte olan araştırma evrenini 01 Temmuz 2008 – 31 Mayıs 2009 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde Meme Polikliniği'ne mastektomi ameliyatı sonrası kontrole gelen, Onkoloji Hastanesi'nde mastektomi ameliyatından sonra kemoterapi ve Radyoloji Anabilim Dalı'nda radyoterapi tedavisi alan hastalar oluşturdu. Araştırma örneklemini ise bu hastalardan araştırmaya katılmayı kabul eden hastalar (n=136) oluşturdu. Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen sosyo-demografik verileri tanılamaya ilişkin 6 soru, hastalık ve tedavi özelliklerini tanılamaya ilişkin 13 soru, beden algısını tanılamaya ilişkin 27 sorudan oluşan soru formu ile benlik saygısını ölçmeye yönelik "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği"nin ilk 10 maddesi kullanıldı. Veriler araştırmacılar tarafından hastalar ile yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı. Veriler, SPSS programında sayı, yüzde ve ki kare istatistiksel analizleri kullanılarak değerlendirildi. Araştırmanın yürütülebilmesi için etik kurul, uygulamanın yapıldığı hastane ve hastalardan yazılı izinler alındı. Araştırmaya katılan hastaların yaş ortalaması 46.07 ± 6.153 (24-55)'dir. Hastaların % 45.6'sının evre I de tanı koyulduğu, % 50'sinin şu ana kadar kemoterapi aldığı, % 37.5'inin ise basit mastektomi olduğu, % 35.3'ü memesinin aynadaki görüntüsünden rahatsız olduğu, % 32.4'ü memesindeki ameliyat izlerinden dolayı rahatsızlık duyduğu, % 38.2'si bazen vücudundaki değişikliklerden dolayı kendini üzgün hissettiği belirlendi. Hastaların beden algısının benlik saygısı üzerine etkisinin incelendiği bu çalışmada; Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği değeri 1.11 ± 1.27 (0.00-4.00) olarak bulundu. Bu değer araştırmaya katılan mastektomili hastaların benlik saygısının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Sonuçta; mastektomili hastaların beden algısının benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği ve bu doğrultuda hastaların günlük yaşam aktivitelerinin de olumsuz yönde etkilendiği

belirlenmiştir. Mastektomi ameliyatı sonrası hastaların beden algısı ve benlik saygısı değerlendirilerek uygun hemşirelik girişimleri planlanmalı ve profesyonel boyutta hemşirelik bakımı sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler; Meme hastalıkları, mastektomi, benlik saygısı, beden algısı.

Abstract

In this study, it is aimed to investigate the effect of body image on the self-esteem of patients with mastectomy. Descriptive in the research universe has been performed between July 1, 2008 - 31 May 2009 in the Breast Clinic of a university hospital with patients under the control of post- surgery after mastectomy, chemotherapy patients after mastectomy in Oncology Hospital and patients undergoing radiation therapy in the Radiology Department . Patients who had agreed to participate this study has formed the research sample (n=136). The data has been collected by researchers 6 questions according to socio- demographic data in the literature, questionnaire consisting of 27 questions relating to diagnose the body image and the first ten items of Rosenberg Self-Esteem Scale which related to the measurement of self-esteem. Data were collected through face to face interviews with patients by researchers. Data evaluated by number, percent and chi-square statistical analysis of SPSS program. Written permissions have been received by the hospital that application was made and patients to carry out the research. The average age of patients participating in the study is 46.07±6.153 (24-55). It has been determined that 45.6 % of the patients diagnosed with stage I, 50% of patients received chemotherapy so far, 37.5% with simple mastectomy, 35.3 % disturbed from its breasts' mirror image, 32.4 % disturbed from surgical scars on the breast, 38.2% felt sometimes sad due to changes in the body. In this current study that examined the effects of body image on self-esteem: Rosenberg Self-Esteem Scale has been determined as 1.11±1.27 (0.00-4.00). This value indicates that self-esteem of mastectomy patients participating this survey shows medium levels.

Keywords: Breast disease, mastectomy, body image, self respect

Giriş

Kadın sağlığını tehdit eden, vücutta değişikliklere neden olan önemli hastalıklarından biri meme kanseridir (1-5). Her yıl bir milyon vaka ile meme kanseri dünyada kadınlar arasında en çok görülen kanserdir. Türkiye’de ise meme kanseri kadınlar arasında en sık görülen kanser türü olup kadınlardaki tüm kanserlerin % 24.1’ini oluşturmakta ve hayatta kalma oranı % 80'lere ulaşan meme kanserinde her yıl giderek hasta sayısı artmaktadır (6-9).

Mastektomi sonrası meme kaybının ruhsal ve cinsel yaşam üzerine belirgin etkisi olması nedeniyle kadında bütünlük duygusunda, beden algısında bozulma meydana gelmektedir. Hastanın benlik tasarımı, beden imajı, hastalıkla ilgili korku ve endişe duygularına ilişkin sorunları ortaya çıkmaktadır. Cerrahi girişim sonrası, kadının var oluşu, çevresiyle iletişimi, üretkenliği ve cinselliği açısından büyük önem taşıyan bedeninin bir bölümünün kaybı, biyo-psiko-sosyal dengenin bozulmasına ve bağlı olarak bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir. Memenin kaybı, kadınların sıklıkla depresyon ve duygulanım bozuklukları, beden imajında bozulma, dişilik özelliklerini kaybetme gibi sıkıntı ve zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Tanı ve tedaviden sonra yıllar geçmiş olsa da bu endişe ve korkular sürmektedir. Tüm bu olasılıklar ve yaşanan sorunlar nedeniyle mastektomili hastaların nitelikli bir yaşam sürdürmelerinde, etkin tedavi yöntemlerinin yanı sıra beden algılarının ve benlik saygılarının korunması ve normal düzeyde tutulması önemlidir (4).

Mastektomi sonrası kadınlara profesyonel boyutta psikososyal destek sağlamak hemşirelerin önemli sorumluluklarından biri olması nedeniyle, meme kanserli kadınlarda mastektomi sonucu ortaya çıkan psikososyal sorunların belirlenip uygun girişimlerin planlanması için bu alanda kapsamlı çalışmaların yapılmasına gereksinim vardır (4).

Bu çalışma mastektomili hastalarda beden algısının benlik saygısı üzerine etkisinin incelenmesi amacıyla yapıldı.

Materyal Metod

Tanımlayıcı tipte olan araştırmanın evrenini 01 Temmuz 2008-31 Mayıs 2009 tarihleri arasında bir üniversite hastanesinde Meme Polikliniği'ne mastektomi ameliyatı sonrası kontrole gelen, Onkoloji Hastanesi'nde mastektomi ameliyatından sonra kemoterapi ve Radyoloji Anabilim Dalı'nda radyoterapi

tedavisi alan hastalar oluşturdu. Araştırma örneklemini ise bu hastalardan araştırmaya katılmayı kabul eden hastalar (n=136) oluşturdu.

Araştırmanın yürütülebilmesi için etik kuruldan ve uygulamanın yapıldığı hastaneden yazılı izinler alındı. Hastalara araştırmanın amacı ve uygulaması hakkında bilgi verilerek yazılı/sözlü izinlerin alındıktan sonra veriler araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı.

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen sosyo-demografik verileri tanılamaya ilişkin 6 soru, hastalık ve tedavi özelliklerini tanılamaya ilişkin 13 soru, beden algısını tanılamaya ilişkin 27 sorudan oluşan soru formu ve benlik saygısını ölçmeye yönelik "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği"nin ilk 10 maddesi kullanıldı. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, ülkemizde ilk kez 1986 yılında Çuhadaroğlu tarafından yapılmıştır (10). İlk on maddesi benlik saygısını değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır (10). İlk 3 soru, 4. ve 5. sorular ve 9. ve 10. sorular birlikte değerlendirilirken, 6-7 ve 8. sorular tek olarak değerlendirilmektedir.

Birinci ve 2. soruda "yanlış" ya da "çok yanlış", 3. soruda "çok doğru" ya da "doğru" şıklarının işaretlenmesi 1 puan, 4. soruda "yanlış" ya da "çok yanlış", 5. soruda "çok doğru" ya da "doğru" şıklarının birinin işaretlenmesi 1 puan, 6. soruda "yanlış" ya da "çok yanlış" şıklarından birinin işaretlenmesi 1 puan, 7. soruda "yanlış" ya da "çok yanlış" şıklarından birinin işaretlenmesi 1 puan, 9 ve 10. soruda "çok doğru" ya da "doğru" şıklarından birinin işaretlenmesi 1 puan olarak değerlendirilip ölçek toplam 6 puan üzerinden değerlendirilmektedir. İlk 10 sorudan alınan toplam puan 0-1 ise benlik saygısı yüksek, 2-4 ise orta ve 5-6 ise düşük benlik saygısının olduğunu göstermektedir (7).

Veriler, SPSS (The Package For Social Sciences) 16 paket programında sayı, yüzde ve ki kare istatistiksel analizleri kullanılarak değerlendirildi.

Bulgular

Araştırma örneğine dahil edilen hastaların yaş ortalaması 46.07 ± 6.15 olarak bulundu. Araştırma kapsamına alınan hastaların % 33.8'si 50 yaş ve üzerinde, % 34.6'sı ilköğretim, % 34.6'sı ortaöğretim mezunu olduğu, % 64.7'si ev hanımı olduğu, % 92.6'sının sosyal güvencesinin olduğu, % 82.4'ünün gelirinin gidere denk olduğu, % 25.0'ünün ilçede yaşadığı, % 51.5'inin 2 çocuğa sahip olduğu saptandı (Tablo 1).

Tablo 1: Mastektomili Hastaların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	N	Yüzde (%)	
Yaş Grubu	18-25	1	0.7
	26-33	3	2.2
	34-41	28	20.7
	42-49	58	42.6
	50 ve üzeri	46	33.8
Eğitim Durumu	Okur-yazar	19	13.8
	İlköğretim	47	34.6
	Ortaöğretim	47	34.6
	Üniversite	23	17.0
Meslek	Ev hanımı	88	64.7
	Memur	20	14.7
	İşçi	12	8.9
	Serbest meslek	4	2.9
	Emekli	12	8.8
Sosyal Güvence	Var	126	92.6
	Yok	10	7.4
Gelir Durumu	Gelir giderden az	21	15.4
	Gelir gidere denk	112	82.4
	Gelir giderden fazla	3	2.2
Yaşadığı Yer	İl	98	72.1
	İlçe	34	25.0
	Köy	4	2.9
Çocuk Sayısı	1	13	9.6
	2	70	51.5
	3	37	27.2
	4	2	1.5
	5 ve üzeri	3	2.1
	Yok	11	8.1

Araştırmaya katılan hastalara % 45.6'sının evre I de iken tanı konulduğu, % 85.3'üne belirtiler başladıktan 0-11 ay sonrası tanı konulduğu, hastaların şu ana kadar % 50.0'ünün kemoterapi aldığı, şu an % 72.1'inin kemoterapi aldığı belirlendi. Araştırmaya kapsamına alınan hastaların % 36.8'inin radikal mastektomi ameliyatı olduğu, % 68.4'ünün mastektomi ameliyatını 6-11 ay önce olduğu, % 73.5'inin protez kullanmadığı bulundu. Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 9.6'sında hipertansiyon ve % 77.2'sinde başka bir kronik hastalığının olmadığı saptandı. Mastektomili hastaların beden algısının benlik saygısı üzerine etkisinin incelendiği bu çalışmada Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği değeri 1.11 ± 1.27 (min 0.00, max 4.00) olarak bulundu (Tablo 2-3).

Tablo 2: Mastektomili Hastaların Beden Algısının Memeyi Algılama Durumlarına Göre Dağılımı

Beden Algısına İlişkin Tanılama	Evet		Hayır		Bazen		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Mastektomi sonrası memenize dokunabiliyor musunuz?	84	61.8	25	18.4	27	19.8	136	100.0
Mastektomi sonrası memenize bakabiliyor musunuz?	81	59.6	24	17.6	31	22.8	136	100.0
Mememinizin aynadaki görüntüsünden rahatsız mısınız?	48	35.3	51	37.5	37	27.2	136	100.0
Bedeninizin aynadaki görüntüsü sizi etkiliyor mu?	42	30.9	48	35.3	46	33.8	136	100.0
Mememizdeki ameliyatı izlerinden dolayı rahatsızlık duyuyor musunuz?	44	32.4	63	46.3	29	21.3	136	100.0
Mememizi başkalarına göstermekten kaçınıyor musunuz?	23	16.9	64	47.1	49	36.0	136	100.0
Hastalıktan dolayı vücudunuzu başkalarına göstermekten utanıyor musunuz?	21	15.4	68	50.0	47	34.6	136	100.0
Giyinmek için özellikle karanlık ortamları tercih eder misiniz?	13	9.5	113	83.1	10	7.4	136	100.0
Mememinizin şuan ki görünümünü beğeniyor musunuz?	37	27.2	68	50.0	31	22.8	136	100.0
Mastektomi ameliyatı olduğunuzu arkadaş çevreniz biliyor mu?	135	99.3	1	0.7	—	—	136	100.0
Siz ve aileniz daha önce mastektomi olan bir hasta ile karşılaştınız mı?	89	65.4	47	34.6	—	—	136	100.0
Operasyondan sonra diğer insanlara farklı göründüğünüzü düşünüyor musunuz?	32	23.6	66	48.5	38	27.9	136	100.0
Sizce diğer insanlar mastektomili mememiz olduğunu dış görünüşünüzden anlayabilir mi?	42	30.8	67	49.3	27	19.9	136	100.0
Mastektomili mememinizin varlığını gizleme duygusuna kapıldığımız ortamlar oluyor mu?	17	12.5	70	51.5	49	36.0	136	100.0
Vücudunuzu baktığımızda değişikliklerden dolayı kendinizi üzgün hissediyor musunuz?	42	30.9	42	30.9	52	38.2	136	100.0
Ameliyat sonrası vücudunuzu eşinize kolayca çekinmeden gösterebiliyor musunuz?	92	67.6	22	16.2	22	16.2	136	100.0
Eşinizin vücudunuzdaki değişiklikleri kabul ettiğini düşünüyor musunuz?	117	86.0	10	7.4	9	6.6	136	100.0

Tablo 3: Mastektomili Hastaların Beden Algısının Mastektomi Sonrası Memelerinin Görüntülerinden Etkilenme Durumlarına Göre Dağılımı

Beden Algısına İlişkin Tanılama	Aşırı derecede		Oldukça fazla		Çok az		Hayır		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%
Diğer insanların mememinizin mastektomili olduğunu fark etmesi sizi endişelendiriyor mu?	5	3.7	20	14.7	59	43.4	52	38.2	136	100.0
Mastektomi ameliyatı giyim tarzınızı etkiledi mi?	10	7.4	20	14.7	52	38.2	54	39.7	136	100.0
Mastektominin sizi çirkinleştirdiğini, daha az çekici hale getirdiğini hissediyor musunuz?	3	2.1	13	9.6	53	39.0	67	49.3	136	100.0
Mastektomili mememinizin eşinizin size olan ilgi ve beğenisinde bir farklılığa neden oldu mu?	2	1.5	8	5.9	14	10.2	112	82.4	136	100.0
Mastektomi ameliyatı eşinizle olan ilişkinizi etkiledi mi?	2	1.5	4	2.9	20	14.6	110	80.9	136	100.0

Tartışma

Meme kanseri daha çok 40 yaşın üzerindeki kadınlarda görülür. Yaş ilerledikçe giderek daha sık görülür ve önemi artar. Genetik geçiş gösteren türler tüm meme kanserlerinin %10'unu oluşturur ve bu gruptaki hastalarda, daha genç yaşta ve her iki memede kanser görülme sıklığının yüksek olması dikkat çekicidir (11-13). Çalışmamızda hastaların % 42.6'sı 42-49 yaş ve % 33.8'si 50 yaş ve üzerinde olduğu saptandı (yaş ortalaması 46.07±6.153). Uçar ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada, mastektomili hastaların yaş aralığının % 50.0'ünün 40-49 yaş arası olduğu, % 50.0'ünün ilköğretim mezunu olduğu, % 71.2'sinin gelirin gidere denk olduğu ve % 59.6'sının 1-3 çocuğu olduğu belirlenmiştir (4). Bu bulgular çalışmamızı desteklemektedir.

Kadınlarda ölümcül olabilen meme kanseri insidansının günden güne artması önemli bir sağlık sorunu oluşturmaktadır. Ancak yaygın ve öldürücü olan bu hastalık erken tanılanarak ölümler azaltılabilir, yaşam süresi artırılabilir. Bu nedenle erken tanı ve kitle taraması bu hastalık için önem taşır (13). Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 85.3'ünün belirtiler başladıktan sonra tanı konulma süresinin 0-11 ay olduğu, % 49.3'ünün tanı konulma yaşının 42-49 yaş olduğu bulundu. Sertöz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada katılan hastaların tanı konulma süresi ortalama üç yıl ve tanı alma yaşlarını 45 yaş ve üzeri olarak bulmuştur (7). Bu veriler çalışmamızla kısmen paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 45.6'sı evre I' de tanı konulduğu, % 50.0'ı şu ana kadar kemoterapi aldığı, % 72.1'sinin şu an kemoterapi aldığı, % 37.5'ine basit mastektomi ameliyatı uygulandığı, % 68.4'ü mastektomi ameliyatını 6-11 ay önce olduğu saptandı. Uçar ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre % 65.4'üne evre II'de tanı konulduğu, % 61.5'inin şu ana kadar radyoterapi ve kemoterapi aldığı, % 86.5'inin modifiye radikal mastektomi olduğunu ve % 51.9'unun mastektomi ameliyatını 12-23 ay önce olduğunu belirtmiştir (4).

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 73.5'inin protez kullanmadığı, % 85.3'ünün ailesinde mastektomi öyküsü olmadığı ve % 77.2'sinin başka bir kronik hastalığı olmadığı bulundu. Uçar ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre % 65.4'ünün başka bir kronik hastalığı olmadığı belirtilmiştir (4). Bu veriler çalışmamızı destekler niteliktedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 61.8'i

mastektomi sonrası memesine dokunabildiği, % 59.6'sı memesine bakabildiği, % 37.5'i memenin aynadaki görüntüsünden rahatsızlık duymadığı, % 35.3'ü bedeninin aynadaki görüntüsünden rahatsızlık duymadığı, % 46.3'ü memesindeki ameliyat izlerinden rahatsızlık duymadığı, % 47.1'i memesini başkalarına göstermekten kaçınmadığı, % 50.0'ı vücudunu başkalarına göstermekten utanmadığı, % 83.1'i giyinmek için karanlık ortamları tercih etmediği saptanmıştır. Bu veriler doğrultusunda çalışma kapsamına aldığımız mastektomili kadınların yaklaşık yarısının beden algısının orta düzeyde etkilendiği belirlendi. Ayrıca araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 99.3'ünün ameliyat olduğunu çevresindekilerin bildiği, % 49.3'ünün mastektomili memenin varlığını dış görünüşünden diğer insanların fark etmediği, % 39.7'sinin mastektomi ameliyatının giyim tarzını etkilemediği, % 49.3'ünün mastektominin kendilerini çirkinleştirmedeği ve daha az çekici hale getirmediği belirlendi. Literatürde beden algısına yönelik yapılan çalışmalarda ameliyat sonrası bedendeki değişikliklerin bireylerin beden algısını etkilemediği belirtilmiştir (14, 15). Bu veriler çalışmamıza paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 65.4'ü daha önce mastektomi ameliyatı olan hasta ile karşılaştığı saptandı. Mutlu ve arkadaşlarının yürüttüğü bir çalışmada stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılanların % 89.7'sinin daha önce aynı ameliyatı olan bir hasta ile karşılaşmadığını belirtmiştir (15). Yapılan ameliyatın farklı olması ve benzer ameliyatı geçiren hasta sayısı nedeniyle bu çalışmalarda benzerlik olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 48.5'inin ameliyat sonrası diğer insanlara farklı görünmediği bulundu. Yapılan bir çalışmada; stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılanların % 60.3'ünün ameliyat sonrası diğer insanlara farklı göründüğünü belirtmiştir (15). Yapılan ameliyatın farklı olması nedeniyle bu çalışmalarda benzerlik olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 43.4'ünün mastektomili memenin varlığının diğer insanlar tarafından fark edilmesinden çok az endişe duyduğu saptandı. Yapılan bir çalışmada, stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılanların % 58.6'sının bu durumdan endişe duyduğunu belirtmiştir (15). Araştırmaya katı-

lan mastektomili hastaların % 51.5'inin mastektomili memenin varlığını gizleme duygusuna kapılmadığı saptandı. Mutlu ve arkadaşlarının yürüttüğü bir çalışmada; stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılanların % 56.9'unun gizleme duygusuna kapıldığını belirtmiştir (15).

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 38.2'sinin vücudundaki değişikliklerden dolayı kendini bazen üzgün hissettiği bulunmuştur. Mutlu ve ark. stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılanların % 79.3'ü kendisini üzgün hissettiğini ifade etmiştir (15).

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 50.0'si göğüslerinin şu anki görünümünü beğenmediği saptandı. Sertöz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada(2004); araştırmaya katılanların mastektomili memelerini nasıl algıladıkları konusunda % 58.0'ı memelerinin şu anki görünümünü beğendiği belirlenmiştir (7).

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 67.6'sı ameliyat sonrası vücudunu eşine kolayca ve çekinmeden gösterebildiği, % 86.0'sı eşinin vücudundaki değişiklikleri kabul ettiği, % 82.4'ü eşinin kendisine olan ilgi ve beğenisinde bir farklılık olmadığı, % 80.9'u mastektomi sonrası eşi ile olan ilişkisini etkilemediği bulundu. Yapılan bir çalışmada; hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada araştırmaya katılan bayanların % 70.6'sı ameliyat sonrası vücudunu eşine kolayca ve çekinmeden gösterebildiği, % 82.4'ü eşinin vücudundaki değişiklikleri kabul ettiği, % 70.6'sı eşinin kendisine olan ilgi ve beğenisinde bir farklılık olmadığı, % 69.6'sı stoma sonrası eşi ile olan ilişkisini etkilemediği belirlenmiştir (7). Sertöz ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada çalışmaya katılan hastalarda mastektomi ameliyatı olmanın eş uyumuna etkisinin olmadığı belirlenmiştir (7). Ganz ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada, farklı ameliyat tipleri karşılaştırılmış ve mastektominin beden algısı ve eş uyumu üzerine etkisi olmadığı belirlenmiştir (16). Bu veriler çalışmamızla benzer özellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların cinsel hayatlarında var olan değişikliklere ve problemlere baktığında % 44.9'unda cinsel ilişkide azalma olduğu, % 47.1'inde cinsel isteğin azaldığı bulundu. Aygün ve arkadaşlarının meme kanserli kadınlarda cinsel işlev bozukluklarının incelenmesi amacıyla yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan hastaların % 85.3'ünde cinsel istekte azalma olduğu belirlenmiştir (17). Pelvik cerrahi geçirme durumu ile kadın cinsel işlev

bozukluğu açısından anlamlı bir fark görülmediğini bildiren Çayan ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada cinsel istekte azalma olduğu belirlenmiştir (18). Sonuç olarak cinsellik konusundaki tüm bulgularımız literatür bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların % 58.1'i sosyal faaliyetlere katılımda değişiklik olmadığı, % 58.8'i boş zaman aktiviteleriyle ilgilenme durumunda eskisine göre biraz azalma olduğu saptandı. Mutlu ve arkadaşlarının stomalı hastaların beden algısına yönelik yaptığı tanılamada, araştırmaya katılanların % 27.6'sı sosyal etkinliklere katılmada biraz azalma olduğu, % 37.9'unun boş zaman aktiviteleriyle ilgilenme durumunda eskisine göre önemli ölçüde azalma olduğu belirlenmiştir (15).

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların benlik saygısı orta olanların yaş gruplarına göre dağılımı incelendiğinde % 17.7'si 50 ve üzeri yaşta, eğitim durumu incelendiğinde % 16.9'u ortaöğretim mezunu, gelir durumu incelendiğinde % 36.0'ı gelir gidere denk olduğu saptandı. Elde edilen bulgulara bakıldığında yaş ilerledikçe ve eğitim durumu arttıkça benlik saygısının yükseldiği görüldü. Çayan ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, eğitim seviyesinin düşük olmasının beden algısını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir (18). Yapılan çalışmalarda benlik saygısının genç yaşta mastektomi olan kadınlarda daha düşük olduğunun saptanması çalışma bulgumuzu desteklemektedir (19-21). Bu bulguların aksine, Wenzel ve arkadaşlarının 50 yaş altı ve 50 yaş üstü meme kanserli kadınları karşılaştırdıkları çalışmalarında ise yaşın beden algısını etkilemediği belirlenmiştir (22). Literatürde, beden algısında yaşın önemli bir etken olduğu, özellikle genç yaşta mastektomi olmuş kadınların beden imajı ile ilgili daha fazla sorun yaşadıkları ve bu sorunların giderilmesi yönündeki girişimlere daha fazla gereksinim duydukları belirtilmiştir (23). Bu bilgi, çalışma kapsamına aldığımız mastektomili kadınlar arasında 34-41 yaş grubunda beden algısının diğer gruptakilerden daha düşük bulunmasını desteklemektedir. Eğitim düzeyi yüksek olanların sağlık algılarının daha iyi olduğu göz önüne alındığında çalışma bulguları, literatür bulgularıyla örtüşmektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların benlik saygısı orta olanların yapılan mastektomi türüne göre dağılımı incelendiğinde % 17.6'sı basit mastektomi ameliyatı olduğu, protez kullanma durumu incelendiğinde % 33.1'inin protez kullanmadığı saptandı. Farklı ameliyat tiplerinin mastektomili bireylerin be-

den algıları ve benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Al-Ghazal ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada; farklı ameliyat tiplerinin mastektomili bireylerde beden algısını ve benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir (19). Sertöz ve arkadaşlarının meme kanserinde ameliyat tipinin beden algısı ve benlik saygısındaki etkilerini araştırmak amacıyla yaptıkları çalışmada; mastektominin beden algısını ve benlik saygısını olumsuz yönde etkilediği belirlenmiştir (7). King ve arkadaşlarının meme kanserinde farklı ameliyat tiplerini karşılaştırdıkları çalışmada; mastektominin beden algısını olumsuz yönde etkilediğini bulmuşlardır (21). Bu veriler çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Araştırmaya katılan mastektomili hastaların benlik saygısı orta olanların memeyi algılama ve memenin görünümünden etkilenme durumlarına göre dağılımı incelendiğinde % 17.6'sı memenin aynadaki görüntüsünden rahatsızlık duymadığı, % 24.2'si mastektomi sonrası memesine dokunabildiği, % 18.5'i memesindeki ameliyat izlerinden dolayı rahatsızlık duymadığı, % 19.8'i ameliyattan sonra diğer insanlara farklı görünmediği, % 18.4'ü diğer insanların mastektomili memenin fark etmesinin kendilerini çok az endişelendirdiğini, % 27.1'i vücudunu eşine kolayca gösterdiği saptandı. Avis ve arkadaşlarının meme kanseri ile ilgili sorunları belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada; en fazla göze çarpan sorunlar arasında, kadınların vücutlarında meydana gelen değişiklikten rahatsızlık duyma ve eşleriyle ilişkilerinde sorun yaşama olduğu saptanmıştır (23).

Sonuç olarak mastektomili hastaların beden algısının, benlik saygılarını olumsuz yönde etkilediği ve bu doğrultuda kişilerin günlük yaşam aktivitelerinin olumsuz yönde etkilendiği belirlenmiştir. Mastektomi sonrası kadınlara profesyonel boyutta psikososyal destek sağlamak hemşirelerin önemli sorumluluklarından biri olması nedeniyle, meme kanserli kadınlarda mastektomi sonucu ortaya çıkan psikososyal sorunların belirlenip uygun girişimlerin planlanması için bu alanda kapsamlı çalışmaların yapılması önerilmektedir. Mastektomi ameliyatı sonrası hastaların beden algısı ve benlik saygısı değerlendirilerek uygun hemşirelik girişimleri planlanmalı ve profesyonel boyutta hemşirelik bakımı sağlanmalıdır.

Kaynaklar:

1. Balon J, Wehrwein TC. "Cancer of the Breast. In: Moore-Higgs GJ, ed. *Women and Cancer. A Gynecologic Oncology Nursing Perspective*, 2nd ed. Jones and Bartlett Publishers 2000;318-355.
2. Okanlı A. "Kadınlarda Mastektominin Psikososyal Etkileri", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* 2004;1(1):1-6.
3. Parlar S, Kaydul N, Ovaoglu N. "Meme Kanseri ve Kendi Kendine Meme Muayenesinin Önemi", *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2005;8(1):72-83.
4. Uçar T., Uzun Ö. "Meme Kanserli Kadınlarda Mastektominin Beden Algısı, Benlik Saygısı ve Eş Uyumu Üzerine Etkisinin İncelenmesi", *Meme Sağlığı Dergisi* 2008;4 (3): 43-48.
5. Vahabi M. "Breast Cancer Screening Methods: A Review of The Evidence", *Health Care for Women International* 2003;24(9):773-793.
6. Fidaner C., Eser SY., Parkin DM. *Incidence in İzmir in 1993-1994 First Results From İzmir Cancer Registry*, *European Journal of Cancer* 2001;"37:83-92.
7. Sertöz Önen Ö. "Meme Kanserinde Ameliyat Tipinin, Beden Algısı, Cinsel İşlevler, Benlik Algısı ve Eş Uyumuna Etkileri: Kontrollü Bir Çalışma", *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, İzmir*. 2002.
8. <http://www.saglik.gov.tr/extras/istatistikler/apk1995-1999/092.htm>. "Kanserle Savaş Politikası ve Kanser Verileri 1995-1999". (Erişim Tarihi: 23.11.2008).
9. <http://www.saglik.gov.tr/extras/statistics> 2001. "Organlara Göre Kanser Sıklığının Dağılımı ve Kadınlarda En Sık Görülen 10 Kanser". (Erişim Tarihi: 07.12.2008).
10. Çuhadaroğlu F. "Adölesanlarda Benlik Saygısı" *Hacettepe Üniversitesi Tıp Fak. Psikiyatri AD Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Ankara*.1986.
11. Jatoi İ., Williams L. "Manual of Breast Diseases", *Sted Dergisi*,2004;13(6): 228
12. Yılmaz MR. "Meme Kanserinin Epidemiyolojisi ve Etiyolojisi", *Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı Yayın Bürosu* 2002;25-40.
13. <http://www.cancer.org/American.Breast.Cancer>", *Cancer Society*. (Erişim Tarihi: 22.09.2008).
14. Kılıç E. ve ark. "Kalıcı Ostomi Ameliyatının Beden Algısı, Benlik Saygısı, Eş Uyumu ve Cinsel İşlevler Üzerine Etkisi", *Türk Psikiyatri Dergisi* 2007;18(4):302-310.
15. Mutlu S. "Kalıcı Abdominal Stomalı Hastalarda Beden İmajı Değişiminin Yaşam Kalitesine Etkisi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Yayınlanmış, İstanbul. 2006.
16. Ganz PA. "Breast Cancer: Where Do We Stand?", *Cancer Journal for Clinicians* (2002);52(5):253-255.
17. Aygün D. "Meme Kanseri ve Cinsel Fonksiyon", *2.Uluslararası -9.Ulusal Hemşirelik Kongresi Kadın ve Erkek Cinsel Sağlığı Kursu, Antalya* 2003;95-103.
18. Çayan S, et all, "The Prevalence of Female Sexual Dysfunction and Potential Risk Factors That May Impair Sexual Function in Turkish Women", *Urologia Internationalis* 2004;72(1):52-57.
19. Al-Ghazal SK, Fallowfi eld L, Blamey RW. "Comparison of Psychological Aspects and Patient Satisfaction Following Breast Conserving Surgery, Simple Mastectomy and Breast Reconstruction", *Eur J Cancer* 2000;36(15), 1938-1943.
20. Fobair P, et all. "Body Image and Sexual Problems in Young Women With Breast Cancer", *Psycho Oncology* 2006;15(7):579-594.
21. Korkmaz M. "Yetişkin Örneklem İçin Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması", *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Yayınlanmış, İzmir*. 1996.
22. Wenzel LB. et all. "Agerelated Differences in The Quality of Life of Breast Cancer", *Cancer* 1999;86(9):1768-1774.
23. Avis N, Crawford S, Manuel J. "Psychosocial Problems Among Younger Women With Breast Cancer", *Psycho-Oncology* 2004;13(5):295-308